

وزارت علوم، تحقیقات فناوری

دانشکده هنرهای تجسمی

پایان نامه جهت دریافت درجه کارشناسی ارشد
در رشته ارتباط تصویری

عنوان:

بررسی بصری نقوش دستبافته‌های قشقایی فارس

استاد راهنما:

کامران افشار مهاجر

استاد مشاور:

سید محسن مشرف

پژوهش و نگارش:

مریم غلامحسینی

بهمن ۱۳۸۹

چکیده:

در این پژوهش توصیفی-تحلیلی که به شیوه کتابخانه‌ای و میدانی صورت پذیرفته‌است، بنا بر اهمیت هنر فرش ایرانی و دارا بودن هویت فرهنگی و غنای تصویرگری بخصوص در مناطق ایلیاتی که بخشی از هویت فرهنگی هنری ایرانیست و تاریخ مصوری است از حیات این قوم که به زبان نقش و رنگ به ثبت رسیده است و تأثیر پذیری تفکر و فرهنگ برخی مناطق همجوار یا در مسیر مهاجرت آنها را دربردارد و نیز از آنجا که زندگی، فرهنگ و هنر ایلیاتی به شدت متأثر از باورها و آئین‌های سستی، نوع معیشت و جغرافیای طبیعی و محیط زیست آنهاست؛ که در طول زمان دستخوش تغییر بوده و علیرغم ارتباطات تجاری با مناطق شهرنشین کمتر از آداب زندگی آنها تأثیر پذیرفته‌است و نقشمایه‌هایشان که حتی در دوران معاصر و در ادامه و استمرار گذشته و در عین حال که بافندگان آنها در ضمیر ناخودآگاه خود به آن معترف نباشند، ارتباطی با مفاهیم اساطیری-آئینی در پشت ظاهر خود دارند؛ منتج به انتخاب این پژوهش با موضوع بررسی بصری نقوش دستبافته‌های قشقایی فارس گردید تا با توجه به ماهیت تجربیدی و قابلیت‌های ایجاد ارتباطات بصری از طریق این نقوش کهن به جمع-آوری این علائم پرداخته شود و در حد توان منبعی تصویری از آنها جهت استفاده آتی علاقه مندان به هنر طراحی گرافیک فراهم گردد. در مسیر این پژوهش به بررسی موقعیت تاریخی و جغرافیایی این قوم و ساختار قومی آنها و معرفی طرح‌های رایج و دسته‌بندی طرح‌هایشان از جهت نوع ترکیب‌بندی نقشمایه‌ها و سپس شناسایی و معرفی نقشمایه‌ها و نگاره‌های قشقایی در قالب ارائه تصاویر رسامی شده توسط نگارنده و بحث پیرامون مفاهیم نمادین آنها و دسته‌بندی نقشمایه‌ها در گروه‌های یازده‌گانه و بررسی آنها از دیدگاه هنرهای بصری و کیفیات خطوط و درک هنرمند از اطراف خود و ویژگی‌های چشمگیر بصری پرداخته شده است و در نهایت پس از استخراج و بررسی ۱۸۱ نمونه از نقشمایه‌های موجود به یافته‌هایی از جمله اینکه این نقوش شامل نقوش هندسی-جانوری-گیاهی-مشتقات سواستیکا-انواع گلها و ستارگان و ... هستند و بسیاری از این نقوش، با نقوش باستانی ایران در دوره هخامنشیان و ساسانیان و ... همچنین با نقوش موجود در دستبافته‌های شمال ایران و مناطقی چون قفقاز و آسیای صغیر مشابهت دارد و برخی از این نقوش صرفاً مختص قوم قشقایی است که باعث می‌شود ریشه یابی و بررسی هویت بصری آنها با توجه به نگاره‌های اصیل ایرانی و مناطق موجود در مسیر مهاجرت، صورت پذیرد دست یافته شد. انواع نقشمایه‌ها از جهت شیوه‌های تصویرگری این نقوش عبارت است از نقشمایه‌های واقع‌گرا، انتزاعی، نمادین، تجربیدی (غیر شیئی غیر عینی) و طبیعی که توسط خطوط راست در راستاهای عمودی افقی و مایل ترسیم گردیده‌است و اجزای آن بیشتر شامل سطوحی است که اغلب چشمگیرترین ویژگی بصری آنها تقارن، ریتم، تلفیق سطوح مثبت و منفی و در برخی از نقوش عدم قرینگی است.

واژگان کلیدی: نقشمایه- دستبافته های عشایری- استان فارس- گرافیک- ویژگی بصری

فهرست مطالب

● فصل اول: کلیات تحقیق

- بیان مساله و پیش درآمد
- اهداف کلی و تفصیلی
- پرسشها و فرضیه های پژوهش
- روش پژوهشی و شیوه های مورد استفاده

● فصل دوم: معرفی ایل قشقایی استان فارس

- موقعیت جغرافیایی ایل قشقایی در استان فارس
- سرزمینهای بیلاق و قشلاق در میان ایل قشقایی
- تاریخچه ایل قشقایی
- نگاهی به طوایف ایل قشقایی
- طایفه دره شوری
- طایفه فارسی مدان
- طایفه کشکولی بزرگ
- طایفه کشکولی کوچک
- طایفه شش بلوکی
- طایفه عمله: (طایفه ی جعفر بیگی)
- تیره های زیر مجموعه طوایف قشقایی
- تاریخچه ی قالیبافی در استان فارس
- معرفی طرحهای رایج در دستبافته های ایل قشقایی

● فصل سوم: معرفی طرحهای رایج در دستبافته های ایل قشقایی

- سبک اشکالی
- سبک گردان

● فصل چهارم: شناسایی و معرفی نقشمایه ها و نگاره های قشقایی

(ارائه تصاویر و مفاهیم نمادین)

- دسته بندی نقشمایه و نگاره‌های قشقایی
- نقوش هندسی (مثلث، مربع، لوزی، و...)
- نگاره‌های مرغی
- نگاره‌های بته‌ای
- نقوش گیاهی
- نقوش جانوری (چهارپایان و ...)
- مشتقات سواستیکا یاگردونه خورشید
- انواع گلها
- ستارگان
- شکلهای شطرنجی
- نقشهای دنداندار برگ / ماهی‌سان
- آرایه‌های چهار بازویی میانه ترنجه‌ها

• فصل پنجم: بررسی نقشمایه‌های قشقایی از دیدگاه هنرهای بصری

- دوره های نقش پردازی در دستبافته های قشقایی
- انواع نقشمایه های دستبافته های ایرانی از لحاظ نوع خطوط
- انواع نقشمایه ها از جهت درک هنرمند از حقیقت و واقعیت
- انواع شیوهای تصویرگری، نقشمایه‌های دستبافته‌های قشقایی از دیدگاه هنرهای بصری
- نقشمایه‌های واقع‌گرایانه
- نقشمایه‌های به مثابه سمبل و نماد
- نقشمایه‌های انتزاعی
- نقشمایه‌های طبیعی
- نقشمایه‌های تجریدی (غیر عینی - غیر شیئی)
- نتیجه گیری
- گزارش کار عملی
- فهرست منابع و مآخذ

فهرست جداول

جدول شماره ۱: قلمرو مکانی نمونه‌گیری

جدول شماره ۲: ارائه انواع نمونه‌های نقشمایه‌های قشقایی

فهرست تصاویر

تصویر ۱-۳: نمونه‌ای از طرح اشکالی - طایفه شکرلو ایل قشقایی

تصویر ۲-۳: قالی قشقایی نقش ناظم ، بافت طایفه کشکولی

تصویر ۳-۳ : قالیچه قشقایی با طرح محرمات

تصویر ۴-۳ : نمونه‌ای از طرح ماهی درهم (هراتی) بافت تیره بولی از طایفه عمله ،ایل قشقایی

تصویر ۵-۳ : نمونه‌ای از قالیچه طرح بته‌ای با نقش بته قباد خانی، طایفه کشکولی

تصویر ۶-۳: نمونه‌ای از قالیچه طرح افشان گیاهی

تصویر ۷-۳: نمونه‌ای از قالی تصویری (آدمکی)- قشقایی بافت طایفه شش بلوکی، تیره دوقوزلو

تصویر ۸-۳: نمونه‌ای از نقش اسب در قالی قشقایی

تصویر ۹-۳: نمونه‌ای از قالیهای تخت جمشیدی، قشقایی

تصویر ۱۰-۳: نمونه‌ای از قالیهای تخت جمشیدی، قشقایی

تصویر ۱۱-۳: نمونه‌ای از قالیچه با طرح باغ حیوانات، بافت طایفه شکرلو

تصویر ۱-۴ : کاربرد مثلث به عنوان طره

تصویر ۲-۴ : کاربرد مثلث به عنوان اشکال فضا پر کن

تصویر ۳-۴ : حاشیه کوهی

تصویر ۴-۴ : حاشیه کوهی

تصویر ۵-۴ : حاشیه مثبت و منفی

تصویر ۶-۴ : ترکیب بندی مربع

تصویر ۷-۴: ترکیب بندی

تصویر ۸-۴: ترکیب بندی مربع

تصویر ۹-۴: ترکیب بندی

تصویر ۱۰-۴: ترکیب بندی گبه

تصویر ۱۱-۴ : ترکیب بندی گبه

تصویر ۱۲-۴ ترکیب بندی گبه

تصویر ۱۳-۴: حاشیه تاق تاقی

تصویر ۱۴-۴: نگاره مرغی ۴ پا اشاره به وحدت تجسد مرغ و قوچ

تصویر ۱۵-۴: نگاره پیوسته مرغی - قوچکی «نگاتیو - پوزیتیو»

تصویر ۱۶-۴: نگاره مرغی

تصویر ۱۷-۴: نگاره مرغی

تصویر ۱۸-۴: نگاره مرغی

تصویر ۱۹-۴: نگاره مرغی

تصویر ۲۰-۴: نگاره مرغی

تصویر ۲۱-۴: نگاره مرغی

تصویر ۲۲-۴: نگاره مرغی

تصویر ۲۳-۴: نگاره مرغی

تصویر ۲۴-۴: نگاره مرغی

تصویر ۲۵-۴: نگاره مرغی

تصویر ۲۶-۴: نگاره مرغی

تصویر ۲۷-۴: نگاره مرغی

تصویر ۲۸-۴: نگاره مرغی

تصویر ۲۹-۴: نگاره مرغی

تصویر ۳۰-۴: نگاره مرغی

تصویر ۳۱-۴: نگاره مرغی

تصویر ۳۲-۴: نگاره مرغی

تصویر ۳۳-۴: نگاره مرغی

تصویر ۳۴-۴: نگاره مرغی

تصویر ۳۵-۴: نگاره مرغی

تصویر ۳۶-۴: نگاره مرغی

تصویر ۳۷-۴: نگاره مرغی

تصویر ۳۸-۴: نگاره مرغی

تصویر ۳۹-۴: نگاره مرغی

تصویر ۴۰-۴: نگاره مرغی

- تصویر ۴۱-۴: نگاره مرغی
- تصویر ۴۲-۴: نگاره مرغی
- تصویر ۴۳-۴: نگاره مرغی
- تصویر ۴۳-۴: نگاره مرغی
- تصویر ۴۴-۴: حاشیه مرغی چپ و راست
- تصویر ۴۴-۴: حاشیه مرغی چپ و راست
- تصویر ۴۵-۴: حاشیه مرغی
- تصویر ۴۴-۴: حاشیه مرغی چپ و راست
- تصویر ۴۶-۴: حاشیه مرغی
- تصویر ۴۷-۴: حاشیه مرغی
- تصویر ۴۸-۴: حاشیه آقاجری
- تصویر ۴۹-۴: بته فارس
- تصویر ۵۰-۴: بته جوجه ای
- تصویر ۵۱-۴: درخت بته ای
- تصویر ۵۲-۴: بته جوجه ای
- تصویر ۵۳-۴: بته
- تصویر ۵۴-۴: بته عقابی
- تصویر ۵۵-۴: بته قشقای
- تصویر ۵۶-۴: بته تیره بولوردی
- تصویر ۵۹-۴: بته آدمکی
- تصویر ۶۰-۴: بته
- تصویر ۶۱-۴: بته
- تصویر ۶۲-۴: بته گلدانی
- تصویر ۶۳-۴: بته قبادی
- تصویر ۶۴-۴: بته قشقای - هیبت لو
- تصویر ۶۵-۴: بته عقابی
- تصویر ۶۶-۴: حاشیه بته جقه‌ای

- تصویر ۶۷-۴ : حاشیه بته جوجه ای
- تصویر ۶۸-۴ : حاشیه بته شاخکدار
- تصویر ۶۹-۴ : حاشیه بته دوقلو
- تصویر ۷۰-۴: نقشمایه گیاهی
- تصویر ۷۱-۴: نقشمایه گیاهی
- تصویر ۷۲-۴: نقشمایه گیاهی
- تصویر ۷۳-۴: نقشمایه گیاهی
- تصویر ۷۴-۴: نقشمایه گیاهی
- تصویر ۷۵-۴: نقشمایه گیاهی
- تصویر ۷۶-۴: نقشمایه گیاهی
- تصویر ۷۷-۴: نقشمایه گیاهی
- تصویر ۷۸-۴: سرو
- تصویر ۷۹-۴: سرو
- تصویر ۸۰-۴: سرو
- تصویر ۸۱-۴: سرو
- تصویر ۸۲-۴ : درخت هزار گل
- تصویر ۸۳-۴: نقش گیاهی
- تصویر ۸۴-۴: نقش گیاهی
- تصویر ۸۵-۴ : نمونه ای از درخت زندگی
- تصویر ۸۶-۴: طاووس
- تصویر ۸۷-۴: طاووس
- تصویر ۸۸-۴: طاووس
- تصویر ۸۹-۴: خروس
- تصویر ۹۰-۴: طاووس
- تصویر ۹۱-۴: خروس
- تصویر ۹۲-۴: طاووس
- تصویر ۹۳-۴: خروس
- تصویر ۹۴-۴: طاووس

- تصویر ۹۵-۴: طاووس
- تصویر ۹۶-۴: طاووس
- تصویر ۹۷-۴: شیر
- تصویر ۹۸-۴: شیر
- تصویر ۹۹-۴: شتر
- تصویر ۱۰۰-۴: شیر
- تصویر ۱۰۱-۴: شتر
- تصویر ۱۰۲-۴: شتر
- تصویر ۱۰۳-۳: نقشمایه شیر و خورشید
- تصویر ۱۰۴-۴: شیر
- تصویر ۱۰۵-۴: شیر
- تصویر ۱۰۶-۴: گوزن قشقایی
- تصویر ۱۰۷-۴: پازن
- تصویر ۱۱۰-۴: بز
- تصویر ۱۱۱-۴: زنجیره خورشید آریایی، گلیم بختیاری
- تصویر ۱۱۲-۴: گردونه خورشید دورنگ
- تصویر ۱۱۳-۴: شبکه کوفی خورشید آریایی
- تصویر ۱۱۴-۴: گره سرنوشت
- تصویر ۱۱۵-۴: گردونه خورشید یکرنگ، با هشت بازوی متساوی
- تصویر ۱۱۶-۴: گردونه خورشید یکرنگ، با بازوان نامتساوی عمودی و افقی
- تصویر ۱۱۷-۴: گل کنگری
- تصویر ۱۱۸-۴: گل هشت پر
- تصویر ۱۱۹-۴: نیلوفر آبی - شکرلو
- تصویر ۱۲۰-۴: نیلوفر آبی - بولوردی
- تصویر ۱۲۱-۴: نیلوفر آبی - بولوردی
- تصویر ۱۲۲-۴: نیلوفر آبی
- تصویر ۱۲۳-۴: نیلوفر آبی
- تصویر ۱۲۴-۴: نیلوفر آبی

- تصویر ۱۲۵-۴ : نیلوفر آبی
- تصویر ۱۲۶-۴ : آماگل
- تصویر ۱۲۷-۴ : گل گرد
- تصویر ۱۲۸-۴
- تصویر ۱۲۹-۴ : نقش تورانی
- تصویر ۱۳۰-۴ : قزل قیچی
- تصویر ۱۳۱-۴: گل شطرنجی ساده
- تصویر ۱۳۲-۴: گل شطرنجی پله ای
- تصویر ۱۳۳-۴ : نقش خراسانی
- تصویر ۱۳۴-۴: گل شطرنجی ساده
- تصویر ۱۳۵-۴ : حاشیه کوهسار شطرنجی
- تصویر ۱۳۶-۴: حاشیه شطرنجی
- تصویر ۱۳۷-۴: حاشیه شطرنجی
- تصویر ۱۳۸-۴ : برگ ماهی سان
- تصویر ۱۳۹-۴ : برگ ماهی سان
- تصویر ۱۴۰-۴ : میان ترنج برزخی - خنگشت
- تصویر ۱۴۱-۴ : میان ترنج هشت بازویی
- تصویر ۱۴۲-۴ : میان ترنج دوبازویی کشکولی
- تصویر ۱۴۳-۴ : نقشمایه هشت بازویی کردی (دو بازو به گل تبدیل شده است)
- تصویر ۱۴۴-۴ : چهار خال
- تصویر ۱۴۵-۴ : چهار خال
- تصویر ۱۴۶-۴ : سرمه دان ساده
- تصویر ۱۴۷-۴ : سرمه دان مرکب
- تصویر ۱۴۸-۴ : دونابگه ۴ بازویی
- تصویر ۱۴۹-۴ : نقشمایه شبه معقلی
- تصویر ۱۵۰-۴ : حاشیه لنگج
- تصویر ۱۵۱-۴ : دونابگه ۸ بازویی
- تصویر ۱۵۲-۴ : حاشیه مداخل ساده

- تصویر ۱۵۳-۴ : مداخل مضاعف ۶ رنگ
- تصویر ۱۵۴-۴ : نقشمایه خراسانی
- تصویر ۱۵۵-۴ : ایت ال در قاب دوتایی
- تصویر ۱۵۶-۴ : خراسانی
- تصویر ۱۵۷-۴ : نقشمایه شبه ایت ال
- تصویر ۱۵۸-۴ : ایت ال در قاب ۲ تایی
- تصویر ۱۵۹-۴ : نقشمایه ایت ال
- تصویر ۱۶۰-۴ : ایت ال با میانه لوزی و ضربدری
- تصویر ۱۶۱-۴ : ایت ال با میانه ۲ پیکانی
- تصویر ۱۶۲-۴ : درناق
- تصویر ۱۶۳-۴ : ایت ال خرچنگی
- تصویر ۱۶۴-۴ : چین
- تصویر ۱۶۵-۴ : قزل قیچی
- تصویر ۱۶۶-۴ : آلمانگل
- تصویر ۱۶۷-۴ : آلمانگل
- تصویر ۱۶۸-۴ : شانه
- تصویر ۱۶۹-۴ : شانه
- تصویر ۱۷۰-۴ : قیچی
- تصویر ۱۷۱-۴ : قیچی
- تصویر ۱۷۲-۴ : آلا تورد
- تصویر ۱۷۳-۴ : چپلقه
- تصویر ۱۷۴-۴ : حاشیه آفاجری
- تصویر ۱۷۵-۴ : نقشمایه انسانی
- تصویر ۱۷۶-۴ : نقشمایه انسانی
- تصویر ۱۷۷-۴ : نقشمایه انسانی
- تصویر ۱۷۸-۴ : نقشمایه انسانی
- تصویر ۱۷۹-۴ : نقشمایه انسانی
- تصویر ۱۸۰-۴ : نقشمایه انسانی

بیان مساله و پیش در آمد:

ارزشهای بصری و شهرت و مرغوبیت طرحهای دستبافته‌های عشایر فارس، به دلیل استفاده از نقوش تجریدی که از بطن زندگی ساکنان این منطقه سرچشمه گرفته و به صورت خود جوش در هنر ساکنان منطقه‌شان مورد توجه قرار می‌گیرد و همچنین نزدیکی این نقوش با نقشهای استیلزه شده در آثار گرافیک و ارائه هویتی سازمانی برای مرکز ملی فرش ایران که معرف فرهنگ و اصالت ایرانی باشد، همه عواملی بودند که سبب انتخاب این موضوع برای پژوهش شدند. لیکن لازم دانسته شد در حد توان، از آنها در جهت احیای اصالت‌های کهن این نقوش برای معرفی یکی از مراکز وابسته به این حرفه و هنر و معرفی فرهنگ و هنر ایرانی در ارتباطات آن مرکز با مخاطبان خود استفاده گردد. چگونگی رویارویی با این مساله تا به امروز تنها به صورت جمع‌آوری تعداد معدودی اشکال و نقوش مورد استفاده در دستبافته‌های برخی نقاط ایران، به غیر از استان فارس و در موارد معدودی ایل قشقایی بوده است. اما جهت نحوه استفاده از این نقوش در فعالیتهای مرتبط راه حل مناسب ارائه نگردیده‌است. محدوده زمانی تحقیق تا پایان بهمن ماه ۱۳۸۹ و محدوده مکانی تحقیق استان فارس و تهران می‌باشد.

اهداف کلی و تفصیلی پژوهش:

بنا بر اهمیت اینکه فرش در ایران از جمله هنرهایی است که هویت فرهنگی و غنای خود را تا به امروز حفظ نموده و امروزه بخصوص در مناطق عشایری و روستایی رواج بسیاری دارد و آداب رسوم، تفکر و فرهنگ هر منطقه بروی آن بی‌تاثیر نبوده‌است، موضوع حاضر بررسی نقوش دستبافته‌های عشایری فارس از دیدگاه ارتباطات بصری انتخاب شده است. و همچنین از آنجا که استان فارس - بخصوص ایلات و عشایر آن - به عنوان یکی از مناطقی است که سابقه‌ای دیرین در فرش‌بافی دارد؛ به گونه‌ای که اکثر طایفه‌ها و ایلات و عشایر آن به این امر اشتغال دارند و چون دستبافته‌های ایرانی به عنوان شناسنامه و بخشی از هویت فرهنگی هنری ایرانی و تاریخ مصور حیات این قوم است که به زبان نقش و رنگ ثبت شده است، توجه و شیفتگی به این هنر را برمی‌انگیزد. و نیز از آنجا که زندگی، فرهنگ و هنر ایلپاتی به شدت متأثر از باورها و آئینهای سنتی، نوع معیشت و جغرافیای طبیعت و

محیط زیست و بوم عشایر است که در طول زمان و بندرت دستخوش تغییر و تحول قرار گرفته و ارتباطی عمیق با مفاهیم اساطیری - آئینی در پشت ظاهر خود دارد و با توجه به ماهیت تجریدی و قابلیت‌های ایجاد ارتباطات بصری می‌تواند زمینه ساز پیدایش آثار طراحی گرافیک باشد.

پرسشها و فرضیه‌های پژوهش:

- نقوش دستبافته‌های عشایری فارس از نظر عناصر اصلی بصری (خطوط راست یا منحنی، راستاهای افقی و عمودی و مایل، نقطه، سطح، بافت، ریتم، و ...) چه ویژگیهایی دارند؟
- این نقوش چند گونه هستند و نسبت گونه‌ها (گیاهی، حیوانی، تجریدی، تلفیقی و...) چگونه می‌باشد؟
- از نظر رنگ چه ویژگیهایی را می‌توان برای این نقوش در نظر گرفت؟
- جنس خطوط این نقوش چگونه است؟
- این نقوش با نقوش کدام منطقه یا مناطق شباهت دارند؟

روش پژوهشی و شیوه‌های مورد استفاده :

روش تحقیق پژوهش پیشنهادی به صورت توصیفی - تحلیلی است که از دو شیوه کتابخانه‌ای و میدانی برای انجام پژوهش استفاده شده‌است، در شیوه کتابخانه‌ای، کتابهای معتبر و مقالات قابل توجه به زبانهای فارسی و انگلیسی و نیز اینترنت، در حد توان و امکان استفاده شده‌اند و در شیوه میدانی، با مراجعه به منطقه زندگی این قوم و جمع‌آوری نمونه دستبافته‌های موجود و جمع‌آوری داده‌ها با کار گسترده میدانی نمونه‌های موجود استخراج شد و توسط نگارنده رسامی گردید و در نهایت نقشمایه‌های مورد نظر از دیدگاه بصری و ریشه‌های نمادین مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته‌اند.

"قشقای" نام گرفته است.^۲

ایل قشقای یکی از بزرگترین ایلات ایران است، که در همسایگی ایلات خمسه در استان فارس تا دامنه‌های زاگرس در استان چهارمحال و بختیاری سکونت دارند. سواحل جنوبی استان به شکل حاشیه‌ای به طول حدود ۲۵۰ کیلومتر و عرض ۳۰ کیلومتر است. بیش از ۵۰ کیلومتر قلمرو گرمسیری (قشلاق) آنهاست و قلمرو سردسیری (بیلاق) بیشتر در شمال استان و از نظر وسعت به مراتب کوچکتر از قلمرو گرمسیری و در حدود نصف آن است. مناطق سردسیری برخلاف قلمرو گرمسیری که همه یکپارچه و به هم متصل می‌باشند، بیشتر پراکنده اند. (همان)

الف - (۱) سرزمینهای بیلاق و قشلاق در میان ایل قشقای :

الف) سردسیر (بیلاق) :

قشقایها دارای دو منطقه سردسیری یا بیلاقی هستند؛ یکی منطقه‌ای است که بین شیراز و دشت ارژن تا اطراف کازرون قرار گرفته است و دیگری در شمال شرقی شیراز. این منطقه از اردکان فارس تا مرزهای کهکیلویه و از شمال آباد تا شهرضا ادامه می‌یابد و به "سرحد بزرگ" معروف است. زیرا این منطقه از ارتفاعات حوالی فیروزکوه تا همسایگی بختیاریها و ارتفاعات دنا را در بر می‌گیرد و طوایف مختلف قشقای در آن پراکنده می‌شوند.

ب) گرمسیر (قشلاق) :

گرمسیر یا قشلاق اولیه قشقایها در جنوب شرقی فارس بوده که از مناطق کم ارتفاع جلگه‌ای و پست لار، جهرم، فیروزآباد آغاز شده تا کرانه‌های خلیج فارس ادامه می‌یابد، طوایف عمله، شش بلوکی فارسی‌مدان، کشکولی کوچک و چند طایفه وابسته در گرمسیر اولیه قشلاق می‌نمایند ولی گرمسیر دره شوریه‌ها، کشکولی بزرگ و شاخه‌های وابسته در مناطقی از کازرون تا نزدیکیهای بهبهان و حدود بندر گناوه ادامه می‌یابد، اکنون گرمسیر قشقایها به بیش از دو برابر گرمسیر اولیه آنها وسعت یافته است. قشقایها که به قشلاق اولیه و قدیمی می‌روند به نام "ابه‌های فارس" و آنها که به مغرب و جنوب غربی کشور قشلاق می‌کنند به نام "ابه‌های بهبهان" معروفند.

ب) - تاریخچه ایل قشقایی:

دانستنیهای ما درباره‌ی گذشته‌ی ایل قشقایی ناچیز و ناقص است و پراکنده و جسته گریخته و بدرستی معلوم نیست که این ایل بزرگ ترک‌زبان، کی و از کجا و بر اثر چه حوادث و رویدادهایی به ایران کوچ کرده است. حتی نمی‌دانیم که از ابتدا به قشقایی موسوم بوده یا بعدها به این نام شهرت یافته است. ریشه‌ی لغوی لفظ قشقایی مبهم است و محقق نیست که از واژه‌ی ترکی "قاچ قایی" به معنای "گریخته" گرفته شده، یا از "قاشقه" که در زبان ترکی "اسب پیشانی سفید" یا "خال سفید پیشانی اسب" است،^۱ یا از "کاشغر"^۲ که به روایت تاریخ مسعودی گروهی از قراتاتارها در زمان حکومت سلجوقیان در آن شهر اقامت گزیدند و بیست هزار تن از آنان به همراه سعد بن زنگی به فارس آمدند؛ که می‌توان فرض کرد کاشغری به مرور زمان "قشگری" و سپس قشقایی شده است. (پرهام، ۱۳۶۴: ۶۴)

حاج میرزا حسن فسایی، قشقایی‌ها را از ترکان "خلج"^۳ می‌داند و می‌گوید: هنگامیکه به صورت فرار به فارس آمده‌اند به آنان "قاچ قایی" به معنای گریخته اطلاق شده و بعدها در اثر مرور زمان به "قاش قایی" و پس از آن قشقایی تبدیل شده است. (فسایی، ۱۳۱۳: ۳۱۲)

جالب اینجاست بر طبق روایاتی سرزمین اصلی قوم قشقایی را با نام "قشقا" می‌دانند. قشقه دریا، نام رودی و ایالتی در ازبکستان است پس قشقایها از قبیله قایی از ترکان ساکن شهر قش (شهر سبز کنونی) و سرزمین قشقه دریا آمده‌اند. ایلی است ساکن فارس که به زبان ترکی تکلم می‌کنند. اصل آنان از قبیله قایی شهر قش در ایالت قشقادریاست که بسوی "قبچاق"^۴ و "قفقاز"^۵ مهاجرت کرده و پس از اقامت طولانی در آنجا رهسپار فارس و ایران

۱- ظاهراً اول کسی که در ریشه‌یابی لفظ قشقایی سعی کرده است میرزا حسن فسایی صاحب فارسنامه‌ی ناصری است که می‌نویسد: «چون ایل خلج از اراضی ممالک روم { آسیای صغیر} به خاک عراق عجم (حوالی اراک کنونی تا ساوه) آمدند گروهی از آنها فرار کرده و در مملکت فارس توقف نمودند و مردمان خلج این گروه را قاچ قایی گفتند یعنی گریخته و بعد از تغییرات لفظی قشقایی شد (فسایی، ۱۳۱۳: ۳۱۲). دومین تعبیر از مستشرق شهیر روس «واسیلی ولادیمیر وویچ بار تولد» است که در جلد دوم دائرة المعارف اسلامی واژه‌ی «قاشقه» را منشاء لفظ قشقایی دانسته -

2-Kashgar

3-Khalaj

4-Ghobachagh

۵- قفقاز (Qafqaz)، ناحیه‌ی بین دریای خزر و دریای سیاه است و به دو بخش شمالی و جنوبی تقسیم می‌شود. قفقاز جنوبی شامل کشورهای جمهوری آذربایجان، ارمنستان، گرجستان و بخشهایی کوچک از شمال باختری ایران و شمال خاوری ترکیه می‌باشد. قفقاز جنوبی تا زمان قاجاریه جزو خاک ایران بوده است.